

Олександр Владиславович КОРНІЄЦЬКИЙ

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
ORCID ID: 0000-0001-5415-6308
E-mail: kornietskiy31044@khntusg.info

Сергій Миколайович КАЛІНІЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
ORCID ID: 0000-0003-3958-4763
E-mail: kalinichenko.sergiy@gmail.com

Вікторія Григорівна КРАЛЯ

кандидат економічних наук, доцент, старший викладач кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
ORCID ID: 0000-0003-0990-0788
E-mail: VKralya2905@gmail.com

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ**

Корнієцький, О. В. Механізми державного управління інформаційним забезпеченням комунікації органів публічної влади [текст] / Олександр Владиславович Корнієцький, Сергій Миколайович Калініченко, Вікторія Григорівна Краля // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 255–262. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Сучасний етап розвитку техносфери та всесвітньої інформаційної мережі не тільки знищив монополію на інформацію, а й сприяв становленню нової соціально-політичної культури, появі ефективних форм участі громадян в оцінці суспільно значущих питань і визначенні напрямів суспільних змін, тому однією з важливих функцій органів державної влади є інформаційне забезпечення їх діяльності, яка має бути спрямована на створення, організацію функціонування й вдосконалення інформаційних систем, які служать успішному виконанню задач управління при тісному взаємозв'язку влади та суспільства.

Метою наукового дослідження є спроба детального розгляду поняття «системи державного управління» та подальшої конкретизації щодо можливостей його застосування у сфері інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади.

Результати уточнено сутність феномену «механізми державного управління інформаційно-комунікаційною діяльністю органів публічної влади»; встановлено основні детермінанти інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади й складові механізму державного управління цим процесом, а також визначено базові механізми державного управління інформаційно-комунікаційною діяльністю органів публічної влади, а саме: організаційно-правовий, фінансово-економічний і соціально-психологічний.

Висновки. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розробленню і виробництву матеріалів культурного й освітнього призначення та їх поширення; забезпечує можливість усім особам відігравати активнішу роль у житті суспільства на національному, регіональному й місцевому рівнях шляхом використання новітніх інформаційних технологій з метою: забезпечення безперешкодного доступу до інформації про місцеві, регіональні адміністративні та юридичні служби і прямі зв'язки з ними; доступу до офіційних текстів місцевих, регіональних і національних законів і нормативних актів, міжнародних договорів і рішень національних і міжнародних судових органів; сприяння максимально широкому доступу до новітніх інформаційних технологій і комунікаційних послуг.

Ключові слова: механізм державного управління, комунікації, інформаційне забезпечення, органи публічної влади.

Oleksandr KORNIETSKYI

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Production, Business and Management Organization, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Sergiy KALINICHENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Production, Business and Management Organization, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Viktoriia KRALIA

PhD in Economics, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Production, Business and Management Organization, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

PUBLIC MANAGEMENT MECHANISMS OF INFORMATION SUPPORT OF PUBLIC AUTHORITIES COMMUNICATIONS

Abstract

Introduction. *The current stage of development of the techno sphere and the global information network not only destroyed the monopoly on information, but also contributed to the formation of a new socio-political culture, the emergence of effective forms of citizen participation in assessing socially important issues and identifying areas of social change. information support of their activities, which should be aimed at creating, organizing the functioning and improvement of information systems that serve the successful implementation of management tasks in close cooperation between government and society.*

The purpose of the research is to try to consider in detail the concept of «public administration system» and further specify the possibilities of its application in the field of information and communication activities of public authorities.

The results clarify the essence of the phenomenon «mechanisms of public administration of information and communication activities of public authorities»; the main determinants of information and communication activities of public authorities and components of the mechanism of state management of this process are established, and also the basic mechanisms of state management of information and communication activities of public authorities are determined, namely: organizational and legal, financial and economic and socio-psychological.

Conclusions. *The use of information and communication technologies contributes to the development and production of materials for cultural and educational purposes and their dissemination; provides an opportunity for all persons to play a more active role in society at the national, regional and local levels through the use of the latest information technologies in order*

to: ensure unimpeded access to information about local, regional administrative and legal services and direct links with them; access to official texts of local, regional and national laws and regulations, international agreements and decisions of national and international judicial bodies; promoting the widest possible access to the latest information technologies and communication services.

Keywords: *mechanism of public administration, communications, information support, public authorities.*

JEL classification: D82; M15

Вступ

Сьогоднішні перспективи розвитку України як демократичної і правової держави залежать від забезпечення балансу між владою і громадянським суспільством. Необхідними інструментами дотримання цього балансу й забезпечення демократичних принципів відкритості та прозорості органів публічної влади і конституційних прав громадян на інформацію є формування та розвиток якісної інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Для цього потрібен постійний і конструктивний діалог громадянського суспільства та влади, а також упровадження новітніх організаційних, правових, мотиваційних і інших механізмів, які сприятимуть підвищенню стандартів професійності та ефективності державного управління.

Методологія дослідження інформаційно-комунікаційної діяльності органів державної влади, будучи частиною загальної методології наукового пізнання галузі державного управління, покликана виявляти закономірності, тенденції та функції, пропонувати методики та способи вирішення проблем даного виду управлінської діяльності. Наукові дослідження у галузі державного управління передбачають опрацювання теоретичної бази державного управління, методологічних і практичних напрацювань у цій галузі науки, базуючись на діючих законодавчих і нормативно-правових документах.

Проблематику механізмів державного управління досліджують В. Бакуменко, Ю. Комар, В. Корженко, О. Коротич, А. Кузнецов, Т. Лозинська, О. Машков, В. Малиновський, Н. Нижник, О. Л. Приходченко, О. Радченко, Л. Юзьков тощо. О. Радченко, наприклад, підкреслює: «Механізм державного управління – це системна сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів у державі як продукт організованої людської діяльності, що має за мету реалізацію інтересів і потреб людей і вирішення нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізації функцій держави та має в якості суб'єкта органи державного управління» [1, с. 24].

Водночас виразно спостерігаються два підходи до тлумачення змісту наведеної категорії, які, відповідно до напрацювань Л. Приходченко, можна назвати «структурно-організаційним» (як сукупності певних складових елементів, що створюють організаційну складову певних явищ, процесів) і «структурно-функціональним» (з акцентом не лише на організаційній основі його побудови, але й на динаміці, реальному функціонуванні) [2, с. 65].

Найбільші суперечності стосуються структури механізму державного управління, тобто її складових елементів, а також підходів щодо класифікації механізмів державного управління. Представимо це за авторами (табл. 1).

Досліджувати комунікацію влади та громадськості, з точки зору загальної теорії комунікацій, комунікативної діяльності й процесів прийняття рішень в органах державної влади, пропонують О. Кучабський і О. Бажинова. Дослідники формулюють основні механізми взаємодії органів державної влади та громадськості: інформування

громадськості (одностороння взаємодія), інтерактивна взаємодія (двостороння взаємодія), зворотна взаємодія. Також до основних механізмів комунікації можна віднести чотири основних блоки: правовий, ресурсний, інформаційний, організаційний [9, с. 200-201].

Таблиця 1. Складові структури механізму державного управління

Автор	Елементи структури
Авер'янов В. [3]	система органів виконавчої влади; сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку
Нижник Н., Машков О. [4]	цілі управління; елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив; дії в інтересах досягнення цілей; методи впливу; матеріальні та фінансові ресурси управління; соціальний і організаційний потенціали
Ларіна Р., Владзимирський А., Балуєва О. [5]	цілі управління; критерії управління – кількісний аналог цілей управління; фактори управління – елементи об'єкту управління і їх зв'язку, на які здійснюється дія на користь досягнення поставлених цілей; методи дії на чинники управління; ресурси управління – матеріальні та фінансові ресурси; соціальний і організаційний потенціал
Бакуменко В., Князєв В. та ін. [6]	ланцюгова схема: «цілі – рішення – впливи – дії – результати»
Рудницька Р., Сидорчук О., Стельмах О. [7]	ланцюгова схема: «правові норми – методи – засоби – інструменти» державного впливу на об'єкт управління
Бакуменко В., Безносенко Д. [8]	ланцюгова схема: «цілі – завдання – рішення – впливи – дії – результати»

Таким чином, методологія дослідження інформаційно-комунікаційної діяльності як механізму державного управління полягає у дослідженні комплексу (системи) теоретичних, методологічних і інституційних процедур, які дозволяють досліднику отримати достовірні знання щодо змісту, особливостей, принципів і форм інформаційно-комунікаційної діяльності в конкретному органі державної влади або у системі органів державної влади загалом.

Мета дослідження

Метою статті є здійснення детального розгляду поняття «механізми державного управління» та подальшої конкретизації щодо можливостей його застосування у сфері інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади.

Виклад основного матеріалу досліджень

Реалізація процесу державного управління інформаційно-комунікаційною діяльністю органів виконавчої влади відбувається за допомогою розроблення та втілення відповідного управлінського механізму, що створюватиме умови для своєчасного й ефективного розв'язання наявних у цій сфері суперечностей і проблем. Потрібно обґрунтувати уявлення щодо механізмів державного управління інформаційно-аналітичною діяльністю органів виконавчої влади.

На думку вчених, виділяються три механізми, які є базовими в державному управлінні інформаційно-комунікаційною діяльністю органів виконавчої влади: організаційно-правовий, фінансово-економічний і соціально-психологічний.

Організаційно-правовий механізм, перш за все, вимагає відповіді на запитання «Чи достатня законодавча база для ефективного державного управління інформаційно-комунікаційною діяльністю органів публічної влади?». Ця діяльність в Україні регламентується Конституцією України та низкою нормативно-правових актів, а саме:

– Законами України «Про інформацію»; «Про науково-технічну інформацію»; «Про Національну програму інформатизації»; «Про Концепцію Національної програми інформатизації»; «Про електронні документи та електронний документообіг»; «Про електронний цифровий підпис»; «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»; «Про захист персональних даних»; «Про доступ до

публічної інформації»; «Про порядок висвітлення діяльності органів публічної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації»; «Про соціальний діалог в Україні»; «Про телебачення і радіомовлення»; «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»; «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та ін.;

– Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. №634-р «Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів»;

– Постановою Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2013 р. № 718 «Про створення єдиного інформаційного середовища соціальної сфери та забезпечення обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади» тощо.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає механізм взаємодії між Україною та ЄС у сфері зв'язку та інформатизації є Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. Держкомзв'язок забезпечує реалізацію цієї угоди шляхом виконання відповідних планів заходів щодо її реалізації, а також адаптацію законодавства України у сфері зв'язку та інформатизації до законодавства Європейського Союзу [10]. На сьогодні співробітництво між Україною та ЄС за напрямом «Розбудова інформаційного суспільства» відбувається відповідно до підписаного під час Четвертого Саміту Україна-ЄС Меморандуму взаєморозуміння між Генеральним Директоратом з питань інформаційного суспільства Європейської Комісії та Держкомзв'язку України щодо розвитку інформаційного суспільства.

Важливим в контексті дослідження є вивчення ергономічності структурної організації інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади відповідно до її законодавчо визначених цілей, завдань і функцій. Одним із важливих нормативних документів, який регламентує структурну організацію інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади є Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [11]. Цей закон передбачає необхідність створення в органах державної влади та місцевого самоврядування спеціальних інформаційних служб: інформаційних управлінь, інформаційно-аналітичних підрозділів, прес-служб, прес-центрів, управлінь і центрів громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарів і прес-аташе з відповідним апаратом.

На регіональному рівні інформаційно-комунікаційну діяльність здійснюють обласні державні адміністрації, до складу яких входять відділи інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю.

Фінансово-економічний механізм визначається такими критеріями, як: достатність фінансування інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади; економічний ефект інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади; інвестиційна привабливість програм, проектів, наукових досліджень, комунікативних заходів і т. ін., що реалізуються на національному, регіональному та місцевому рівнях. Фінансування, формування та виконання Національної програми інформатизації здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел, не заборонених законодавством України. Внесення до Державного бюджету України видатків, необхідних для реалізації Національної програми інформатизації, є обов'язковим. Обсяги фінансування Національної програми інформатизації з Державного бюджету України визначаються Законом України про Державний бюджет України на наступний бюджетний рік і встановлюються окремим рядом.

Діяльність у сфері інформатизації притаманна всім органам державної влади, місцевого самоврядування, установам, організаціям, які утримуються за рахунок бюджетних коштів, незалежно від їх повноважень і особливостей функціонування, а Національна програма інформатизації загалом та її складові зокрема (державні, галузеві,

регіональні програми та проекти інформатизації, а також програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування) є важливим інструментом державного регулювання цих процесів.

Основну роль при визначенні належності бюджетних програм до сфери інформатизації та, відповідно, при формуванні завдань (проектів) Національної програми інформатизації відіграє Міністерство фінансів України. Мінфін України аналізує бюджетні запити всіх розпорядників коштів державного бюджету на предмет визначення заходів з інформатизації, після чого доводить Гензамовнику перелік тих бюджетних програм, які, на думку фахівців зазначеного Міністерства, можуть виконуватися як складові Національної програми інформатизації, для їх подальшого погодження на етапі взяття бюджетних зобов'язань і здійснення платежів.

Важливо зазначити, що у визначенні інформаційного суспільства за відправну точку можна прийняти тезу щодо суспільства, в якому якість життя, тенденції соціальних змін, перспективи економічного розвитку у повній мірі залежать від інформації, її адекватної оцінки та обґрунтованого використання при прийнятті управлінських рішень. У такому суспільстві економіка, ринок, форми праці, система освіти, охорона здоров'я – взагалі всі стандарти життя перебувають під вагомим впливом досягнень у сферах інформатизації, інтелектуальних технологій, інформації та знання.

Соціально-психологічний механізм визначається такими критеріями як: планування інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади з урахуванням розвиненості інформаційної сфери суспільства, сегментації та тенденцій розвитку інформаційного ринку; ступінь використання інформаційних і медіа-комунікативних технологій в інформаційно-комунікаційній діяльності органів публічної влади; відповідність і компетентність дій органів публічної влади в умовах інформаційно-психологічних операцій та війн; вмотивованість публічних службовців на дотримання морально-етичних норм у сфері інформаційно-комунікаційної діяльності в органах публічної влади. Щодо планування інформаційно-комунікаційної діяльності органів публічної влади з урахуванням розвиненості інформаційної сфери суспільства, сегментації та тенденцій розвитку інформаційного ринку зазначимо, що інформаційні ресурси суспільства в даний час розглядаються як стратегічні ресурси, аналогічні по значущості ресурсам матеріальним: сировинним, енергетичним, трудовим і фінансовим. Лише поєднуючись з іншими ресурсами – технікою, енергією, сировиною і т. і. – інформаційний ресурс реалізується як щось матеріальне.

Аналізуючи ступінь використання інформаційних і медіа-комунікативних технологій в інформаційно-комунікаційній діяльності органів публічної влади варто говорити про те, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розробленню і виробництву матеріалів культурного й освітнього призначення та їх поширення; забезпечує можливість усім особам відігравати активнішу роль у житті суспільства на національному, регіональному і місцевому рівнях шляхом використання новітніх інформаційних технологій з метою: забезпечення безперешкодного доступу до інформації про місцеві, регіональні адміністративні та юридичні служби і прями зв'язки з ними; доступу до офіційних текстів місцевих, регіональних і національних законів і нормативних актів, міжнародних договорів і рішень національних і міжнародних судових органів; сприяння максимально широкому доступу до новітніх інформаційних технологій і комунікаційних послуг.

Важливим фактором є захист публічної інформації. Організація захисту інформації повинна враховувати не лише технічну й технологічну компоненти системи, а й людський чинник. Тобто, потрібно враховувати якісні індивідуально- і соціально-психологічні, моральні, етичні, кваліфікаційні та інші особисті характеристики державних службовців. Необізнаність державних службовців у питаннях інформаційної

безпеки може призвести до розкриття державної або комерційної таємниці, конфіденційної інформації; нанесення матеріальної або моральної шкоди фізичним чи юридичним особам, а також обмеження прав громадян на доступ до інформаційних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Основними напрямками реалізації державної інформаційної політики слід визначити: створення політико-правових, економічних, організаційних і матеріально-технічних умов для формування сучасної моделі інформаційної політики; підвищення ефективності використання всіх видів інформаційних ресурсів і управління елементами інформаційно-комунікаційної інфраструктури; державну підтримку виробництва й поширення вітчизняної інформаційної продукції; забезпечення розвитку та захисту вітчизняної інформаційної сфери на підставі пріоритету прав і свобод людини і громадянина, її потреб та інтересів.

Список літератури

1. Радченко О. Родові ознаки категорії «механізм» в соціальних науках. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. № 3. С. 19–25.
2. Приходченко Л. Сутність понять механізмів держави, державного управління та державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2008. № 3. С. 269–274.
3. Державне управління в Україні. Навчальний посібник. /за загальною редакцією В.Б. Авер'янова. Київ. 1999. 265 с
4. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник. К.: УАДУ. 1998. С. 159
5. Державний механізм забезпечення інформатизації системи охорони здоров'я : монографія / під заг. ред. В.В. Дорофійенко. Донецьк : Цифрова типографія, 2008. 252 с.
6. Державне управління: Словник-довідник / За заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка; Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України; Ін-т пробл. держ. упр. та місцевого самоврядування. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
7. Рудніцька Р., Сидорчук О, Стельмах О. Механізми державного управління: сутність і зміст. Науково-методичні рекомендації / за ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
8. Методологія державного управління : словник-довідник / укладачі: В. Д. Бакуменко (кер. автор. кол.), Д. О. Безносенко, С. В. Бутівченко та ін. Київ : Вид-во НАДУ. 2004. 94 с.
9. Бажинова О. А., Кучабський О. Г. Механізми комунікації влади та громадськості в умовах глобалізації . *Публічне управління: теорія та практика*: зб. наук пр. Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «ДокНаукДержУпр», 2012. №4 (12). С. 196-201
10. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
11. Про порядок висвітлення діяльності органів публічної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації. Закон України № 49, 1997 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/539/97%D0%B2%D1%80>.

References

1. Radchenko, O. (2013). Generic features of the category «mechanism» in the social sciences. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. № 3, pp. 19–25.

-
2. Prykhodchenko, L. (2008). The essence of the concepts of mechanisms of state, public administration and state regulation. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia* [Actual problems of public administration]: zb. nauk. pr. Odesa: Vyd-vo ORIDU NADU. No 3, pp. 269–274.
 3. Derzhavne upravlinnia v Ukraini. [Public administration in Ukraine]. (1999). In V.B. Aver'ianova. Kyiv. Ukraine.
 4. Nyzhnyk, N.R., Mashkov, O.A. (1998). *Systemnyj pidkhid v orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia*. [System approach in the organization of public administration]. UADU. Kyiv. Ukraine.
 5. *Derzhavnyj mekhanizm zabezpechennia informatyzatsii systemy okhorony zdorov'ia*. [State mechanism for ensuring the informatization of the health care system]. (2008). In Dorofiienko, V.V. (ed.). Tsyfrovaia typohrafiia. Donets'k. Ukraine.
 6. *Derzhavne upravlinnia*. [Governance]. (2002). In Kniazieva, V.M., Bakumenko. V. D. Ukr. Akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy; In-t probl. derzh. upr. ta mistsevoho samovriaduvannia. Vyd-vo UADU. Kyiv. Ukraine.
 7. Rudnits'ka, R., Sydorchuk, O, Stel'makh, O. (2005). *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia: sutnist' i zmist*. [Mechanisms of public administration: essence and content]. LRIDU NADU. L'viv. Ukraine.
 8. Bakumenko, V. D., Beznosenko, D. O., Butivschenko, S. V. (2004). *Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia*. [Methodology of public administration]. Vyd-vo NADU. Kyiv. Ukraine.
 9. Bazhynova, O. A., Kuchabs'kyj, O. H. (2012). Mechanisms of communication between government and the public in the context of globalization. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka* [Public administration: theory and practice]: zb. nauk pr. Kh. : Vyd-vo KharRINADU «DokNaukDerzhUpr». №4 (12), pp 196-201
 10. Pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropejs'kymy Spivtovarystvamy ta ikh derzhavamy-chlenamy. [On partnership and cooperation between Ukraine and the European Communities and their Member States]. Available at: http://zakon3.rada.gov.ua/lavs/shov/998_012.
 11. Pro poriadok vysvitlennia diial'nosti orhaniv publichnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini zasobamy masovoi informatsii. *Zakon Ukrainy*. [On the procedure for covering the activities of public authorities and local governments in Ukraine by the media. Law of Ukraine] No 49, 1997. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/539/97%D0%B2%D1%80>

Стаття надійшла до редакції 05.01.2020 р.